

Cseke Ákos

Nem halhatsz meg

KORTÁRS + ESSZÉ

Öröklét és elmúlás:
a kánontól a posztmodernig

Miklós Péter
(1980, Szeged)
történész-muzeológus,
egyetemi oktató

Cseke Ákos: *Nem halhatsz meg*,
Kortárs Könyvkiadó,
Budapest, 2018.

Az élet és a halál, a szerelem és az elválás, a birtoklás és az elengedés, a mennyei öröm és a pokoli szenvedés dichotómiája nemcsak a filozófiának, hanem a művészetnek is örök kérdése. Ez a tematikája az ősköltészeti alkotásoknak éppúgy, mint az azok gyökereiből kifejlődött archaikus népi szövegvilágnak: a népballadák, népdalok, népmesék, népi mondák és hiedelmek univerzumának. Cseke Ákos, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának habilitált egyetemi docense *Nem halhatsz meg* című esszépróza-kötetében ezekre a bölcséleti „nagy kérdésekre” keresi a választ, s az eszme- és a gondolkodástörténet „nagy történeteinek” keresztül fordul feléjük. A szerző, s vele a könyv olvasója azonban megnyugtatóan nem lel(het)i a válaszokat. Vélhetően azért, mert nem is adhatóak sem tudományos, sem művészi irányból „valóságos” válaszok. Inkább „csak” – s ezen kötet esetében komoly filozófia-, irodalom- és kultúratudományi háttérrel és fölkészültséggel megalapozott és megfogalmazott – útkeresések, eszme-futtatások, megfontolások lehetségesek.

A szeretet és a szenvedés jegyben járása – mint ősi humán tapasztalat – mitikus, vallási, kanonikus evangéliumi, apokrif, patrisztikus, képzőművészeti, szépirodalmi stb. hagyományvilágának számos lenyomata mozaikszerűségében is egységet alkot Cseke Ákos munkájában. A távol-keleti évezredek tanítások, az orfikus tradíció, a hellén kultúra ókori szövegei és az ókereszténység értékrendszerének értelmezési rétegei éppúgy ott vannak ebben a könyvben, mint a skolasztika, a reneszánsz, a barokk, a tizennyolcadik-tizenkilencedik századi kritikai gondolkodástörténeti törekvések, illetve a huszadik századi irodalom alkotói: Szent Ágostontól Boethiuson és Kierkegaardon keresztül Samuel Beckettig, Füst Milánig, Cs. Szabó Lászlóig.

„Azokat a sokszor önmagunk számára is ismeretlen érzéseket, hallatlan gondolatokat, nevetséges sejtéseket, esztelen reményeket szeretném nem is annyira összegyűjteni, mint inkább csak felvázolni, feljegyezni vagy feltérképezni, amelyek azoknak a fejében születnek meg, talán csak egyetlen rövid pillanat erejéig,

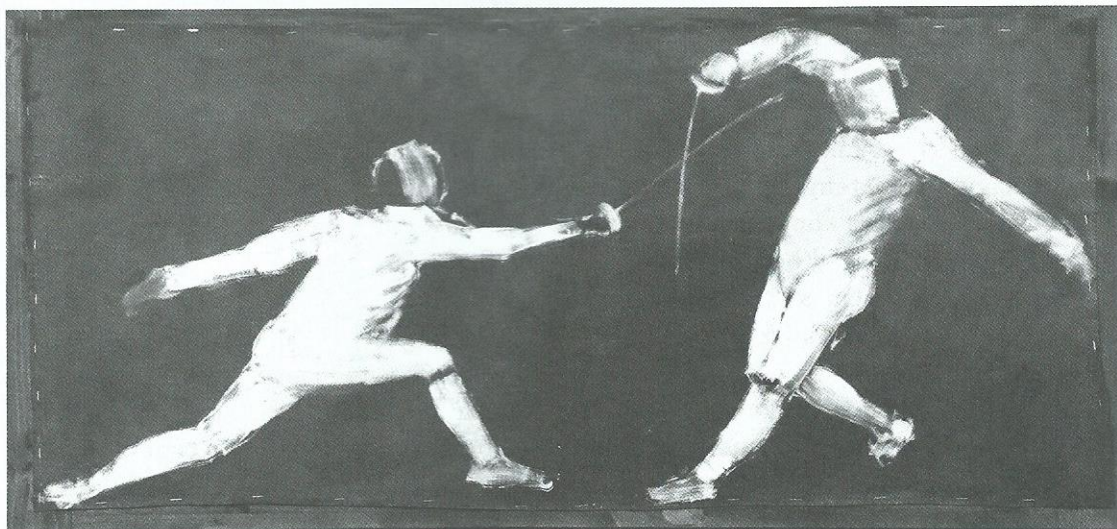
mégis, azt hiszem, óhatatlanul, akik elvesztik, elvesztették, vagy képzeletben napról napra elveszítik azt, akit az életüknél is jobban szeretnek” – írja könyve intencióiról Cseke Ákos.

Az elmúlás és az öröklét, a jelenvalóság és az emlékezet, a szeretet okozta szenvedés és öröm, valamint önföladás és önbeteljesítés filozófiai, pszichológiai, materiális és spirituális problémakörei kapcsán a könyvben szereplő rengeteg idézet (például bölcséleti, irodalmi, kultikus és vallási fragmentumok, fordítás-részletek), s az azokra adott szubjektív – mégis tudományos alaposságú és kivételes gondolati mélységű, egyben vállaltan egyéni és olykor zavarbaejtően személyes – szerzői reflexiók alkotnak olyan különös világot, amely kétségkívül magával ragadó. S amely egyszer filológiai pontossággal, meggyőző filozófiai és eszmétörténeti háttérrel, máskor az őszinteség és az egyszerűség eszköztárával – pontosabban eszköztelenségével – a „lényegileg megválaszolhatatlan” kérdésekre adott és várt válaszkísérletek révén hozzák közel az olvasóhoz a főtebb említett elméleti, ugyanakkor nagyon is reális, velünk élő és a „húsunkba vágó” problémákat. Az örök körforgás keleti gondolatköre, a lélek halhatatlanságának platonikus tartalma, a föl-

támadás és az örök élet keresztény teológiai tanítása, a huszadik-huszonegyedik századi pszichológiatudomány lélektani megközelítése egyaránt szerepel – mint potenciális értelmezési keret – a kötetben.

Az európai irodalomban elsőként Montaigne, a magyar művelődéstörténetben – mások mellett – Babits Mihály, Németh László, Szerb Antal által magas irodalmi szintre emelt esszé napjainkban – úgy vélem, elsősorban a műveléséhez szükséges erudíció hiányában – nem divatos műfaj. Ezért már önmagában is elismereendő vállalkozás egy esszé, s különösen egy esszékötet megjelentetése korunkban. Cseke Ákos kérdésvetéseit és válaszkísérleteit – tartalmukban, nem pedig formájukban – Szentkuthy Miklós világára emlékeztetnek. A karneváli szertelenség, a szavak és a gondolatok végtelenített folyama helyett itt fegyelmezettséget, valamint a bölcséleti iskolák – az ókoriaktól a kortársakig – mozaikkocka jellegű, posztmodern megjelenítésének igényét találjuk. Végző megállapításunk lehet, hogy az egyéni emberi élet és az egyetemes humán gondolkodás történetében örök kérdések vannak, végleges válaszok viszont nincsenek.

Miklós Péter

Vojnich Erzsébet: Képregény